

GIÁO DỤC CHÍNH TRỊ, TƯ TƯỞNG, ĐẠO ĐỨC, LỐI SỐNG CHO THANH NIÊN HIỆN NAY

TS NGUYỄN QUANG LIỆU

Đại học Quốc gia Hà Nội

Giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống cho thế hệ trẻ luôn được Đảng, Nhà nước, gia đình, nhà trường và toàn xã hội quan tâm. Các hoạt động giáo dục, các cuộc vận động, phong trào thi đua yêu nước đã tạo môi trường lành mạnh để thế hệ trẻ rèn luyện, trưởng thành, góp phần hình thành lý tưởng cách mạng, đạo đức cao đẹp, lối sống nghĩa tình, tuân thủ pháp luật, từng bước hoàn thiện nhân cách.

1. Thanh niên là lực lượng xung kích trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc

Thanh niên là lực lượng xã hội to lớn, rường cột của quốc gia, một trong những nhân tố quan trọng quyết định vận mệnh và tương lai của dân tộc, là lực lượng chủ yếu trên nhiều lĩnh vực, đảm nhiệm những công việc đòi hỏi hy sinh, gian khổ, sức khỏe và sáng tạo. “Sự nghiệp đổi mới có thành công hay không, đất nước bước vào thế kỷ XXI có vị trí xứng đáng trên cộng đồng thế giới hay không, cách mạng Việt Nam có vững bước theo con đường xã hội chủ nghĩa hay không phần lớn tùy thuộc vào lực lượng thanh niên, vào việc bồi dưỡng, rèn luyện thế hệ thanh niên”¹. Trong quá trình lãnh đạo đất nước, Đảng luôn đề cao vai trò, vị trí của thanh niên, xác định thanh niên là lực lượng xung kích của cách mạng, Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh là đội dự bị tin cậy của Đảng và đã đề ra nhiều chủ trương giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng, tổ chức thanh niên thành lực lượng hùng hậu, trung thành, kế tục sự nghiệp cách mạng của Đảng và dân

tộc. Đồng thời, Đảng cũng xác định công tác thanh niên, đặc biệt là giáo dục thanh niên luôn giữ vai trò rất quan trọng. “Chăm lo, phát triển thanh niên vừa là mục tiêu, vừa là động lực bảo đảm cho sự ổn định và phát triển vững bền của đất nước”².

Tính đến năm 2014, thanh niên nước Việt Nam (năm trong độ tuổi 16-30) có 25.078.764 người, chiếm 27,7% dân số, 34,6% lực lượng lao động xã hội, trong đó nam chiếm 50,9% và nữ chiếm 49,1%³. Như vậy, Việt Nam hiện nay đang có một thế hệ thanh niên hùng hậu, có trí thức, sức khỏe, năng động và sáng tạo, không ngại khó khăn, gian khổ, có ý chí vươn lên trong học tập, lao động, lập thân, lập nghiệp, làm giàu chính đáng, quyết tâm đưa đất nước thoát khỏi nghèo nàn, lạc hậu, mong muốn được cống hiến cho đất nước, có việc làm, thu nhập ổn định, đời sống văn hóa tinh thần lành mạnh, phong phú, môi trường sống an toàn. “Dù còn nhiều tâm trạng khác nhau, song đa số thanh niên luôn tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng và phát triển của đất nước”⁴.

Bên cạnh những mặt tích cực của đại đa số thanh niên, trước những tác động tiêu cực của cơ chế thị trường, sự phân hóa giàu nghèo và phân tầng xã hội diễn ra phức tạp, những yếu tố văn hóa ngoại lai..., nhận thức và hành động của một bộ phận không nhỏ thanh niên Việt Nam đã và đang bị ảnh hưởng. Đáng lo ngại nhất là “một bộ phận thanh niên sống thiếu lý tưởng, giảm sút niềm tin, ít quan tâm đến tình hình đất nước, thiếu ý thức chấp hành pháp luật, sống thực dụng, xa rời truyền thống văn hóa dân tộc. Học vấn của một bộ phận thanh niên, nhất là thanh niên nông thôn, thanh niên dân tộc thiểu số còn thấp; nhiều thanh niên thiếu kiến thức và kỹ năng trong hội nhập quốc tế. Tính độc lập, chủ động, sáng tạo, năng lực thực hành sau đào tạo của thanh niên còn yếu, chưa đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa. Tình trạng tội phạm và tệ nạn xã hội trong thanh niên đang gia tăng và diễn biến ngày càng phức tạp”⁵.

Một trong các nguyên nhân căn bản của tình trạng này là do công tác giáo dục chính trị tư tưởng, đạo đức, lối sống cho thế hệ trẻ còn hạn chế, chưa đáp ứng yêu cầu của tình hình mới, thậm chí có lúc, có nơi, chưa thực sự coi trọng vấn đề này. Các hình thức giáo dục còn khô cứng, thiếu sức cuốn hút. Nội dung giáo dục nhiều khi thiếu thực tế, chưa có sự chọn lọc, tinh gọn theo hướng dễ tiếp thu. Phương pháp giáo dục chưa chú ý đến việc phát huy, khơi gợi tính chủ động, tự giác rèn luyện của thanh niên - yếu tố quan trọng quyết định hiệu quả công tác giáo dục.

Trước tình hình đó, hơn lúc nào hết, công tác giáo dục đoàn viên, thanh niên, trong tâm là giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống trên cơ sở đổi mới phương thức giáo dục, là vấn đề Đoàn Thanh niên cần quan tâm hàng đầu hiện nay.

2. Nội dung cơ bản về giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống cho thế hệ trẻ

Trọng tâm công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống là những vấn đề cơ bản về chủ nghĩa Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, chủ trương, đường lối của Đảng, nhất là Chỉ thị số 42-CT/TW của Ban Bí thư Trung ương Đảng khóa XI (24-3-2015) và NQTU 4 khóa XII (2016) để trang bị cho đoàn viên, thanh niên thế giới quan, phương pháp luận đúng đắn, căn bản, nền tảng, để có thể luận giải những vấn đề thực tiễn đặt ra. Trên cơ sở đó giúp thanh niên hiểu rõ hơn, đầy đủ và chính xác hơn vai trò của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối, quan điểm của Đảng trong xây dựng đất nước theo định hướng XHCN, giữ vững lập trường trước những âm mưu, thủ đoạn và hành động chống phá của các thế lực thù địch đối với cách mạng nước ta, nhận thức đúng các giá trị chân, thiện, mỹ để phấn đấu học tập, rèn luyện, công tác, sẵn sàng cống hiến. Nghị quyết Đại hội XII (2016) của Đảng đã chỉ rõ: “Làm tốt công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, truyền thống, lý tưởng, đạo đức và lối sống, tạo điều kiện học tập, lao động, giải trí, phát triển thể lực, trí tuệ *cho thế hệ trẻ*; khuyến khích, cổ vũ thanh niên nuôi dưỡng ước mơ, hoài bão lớn, xung kích, sáng tạo, làm chủ khoa học, công nghệ hiện đại; hình thành một lớp thanh niên ưu tú trên mọi lĩnh vực, kế tục trung thành và xuất sắc sự nghiệp cách mạng của Đảng, của dân tộc”⁶.

Tuy nhiên, vấn đề đặt ra trong nội dung giáo dục hiện nay là cần xác định được những tiêu chuẩn cụ thể về lý tưởng cách mạng, đạo đức lối sống để giáo dục thanh niên. Về vấn đề này, nên tiếp tục triển khai rộng rãi hơn nữa việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức và phong cách Hồ Chí Minh và các cuộc vận động khác để xây dựng các giá trị cốt lõi cho thanh niên là: *Trung thành,*

sáng tạo, khát vọng, dân thân, tôn trọng và trách nhiệm, nhằm đem lại hiệu quả rõ nét hơn, mang tính phổ cập rộng rãi hơn, thực hiện thắng lợi Nghị quyết Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XII.

Giáo dục thanh niên là nhiệm vụ của cả hệ thống chính trị, trong đó Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh có vai trò quan trọng. Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh được Đảng tin cậy giao nhiệm vụ là “trường học xã hội chủ nghĩa của thanh niên”, thực hiện tốt công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thanh thiếu nhi. Trong những năm qua, Đoàn đã từng bước đổi mới nội dung, phương thức giáo dục, tập trung phát hiện, nêu gương người tốt, việc tốt, phát huy tính tích cực, tự giác trong tự bồi dưỡng, tự giáo dục rèn luyện của thanh niên. Các phong trào hành động cách mạng do Đoàn phát động đã tạo môi trường thực tiễn sinh động để thanh niên rèn luyện và cống hiến. Các cơ quan báo chí, xuất bản của Đoàn đã lớn mạnh không ngừng, đóng góp quan trọng cho việc định hướng, giáo dục thế hệ trẻ. Các thiết chế văn hóa của Đoàn đã đào tạo, bồi dưỡng được nhiều thế hệ thanh niên ưu tú, trở thành những hạt nhân cho các phong trào. Các quan điểm, chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước và của Đoàn đã được truyền tải tới thanh niên bằng nhiều phương thức mới như sân khấu hóa, nghệ thuật hóa. Đoàn đã bước đầu tiếp cận và khai thác hiệu quả các công cụ truyền thông hiện đại, các công nghệ mới để tuyên truyền, vận động thanh niên. Đội ngũ báo cáo viên, tuyên truyền viên, các đội tuyên truyền ca khúc cách mạng của Đoàn đã và đang được củng cố, kiện toàn, nâng cao chất lượng hoạt động

Với sự lãnh đạo của Đảng, Nhà nước, các cấp, các ngành, toàn xã hội, sự nỗ lực của Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, công tác giáo dục thế hệ trẻ đã thu được nhiều kết quả tích

cực. Tuổi trẻ Việt Nam ngày càng có môi trường, điều kiện tốt hơn để rèn luyện, trưởng thành, góp phần hình thành lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa, tuân thủ pháp luật, từng bước hoàn thiện nhân cách. Đại bộ phận thanh niên tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng và con đường phát triển của đất nước; sống có trách nhiệm với Tổ quốc, gia đình và bản thân; có ước mơ, hoài bão; có kiến thức, kỹ năng, sức khỏe tốt; tư duy năng động, sáng tạo, dám nghĩ, biết làm.

Để góp phần nâng cao hơn nữa chất lượng, hiệu quả công tác giáo dục thanh niên, Đảng, Nhà nước và cả hệ thống chính trị cần đầu tư đúng mức cho công tác bồi dưỡng, giáo dục thanh niên; triển khai nghiêm túc, đồng bộ các giải pháp đã được xác định trong Chỉ thị số 42-CT/TW của Ban Bí thư Trung ương Đảng khóa XI về “Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thế hệ trẻ giai đoạn 2015 - 2030”, NQTU 4 khóa XII về tăng cường xây dựng, chỉnh đốn Đảng; ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến” và “tự chuyển hóa” trong nội bộ.

3. Một số kinh nghiệm

Qua thực tiễn giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống cho Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, có thể đúc rút một số kinh nghiệm sau:

Thứ nhất, tăng cường giáo dục chính trị, tư tưởng, truyền thông cho thế hệ trẻ bằng nhiều hình thức phong phú, đa dạng, với sự tham gia, phối hợp có trách nhiệm của ngành giáo dục, gia đình, đoàn thể và toàn xã hội. Đổi mới nội dung và cách thức học tập lý luận chính trị phù hợp với từng đối tượng đoàn viên. Gắn việc giáo dục đạo đức, lối sống văn hóa với triển khai sáng tạo

Chỉ thị 05 của Bộ Chính trị về “Đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức và phong cách Hồ Chí Minh”, trong đó đề cao sự nêu gương của cán bộ Đoàn, định hướng cho thanh niên rèn luyện theo tiêu chí “Tâm trong-Trí sáng-Hoài bão lớn”. Đoàn thanh niên Cộng sản tham mưu cho các cấp ủy đảng, chính quyền định kỳ gặp gỡ, trao đổi, đối thoại với thanh niên. Nâng cao chất lượng và hiệu quả hoạt động của đội ngũ báo cáo viên, tuyên truyền viên, chủ động nắm bắt, dự báo tình hình tư tưởng, định hướng dư luận xã hội trong thanh niên, nhất là ở các thành phố lớn và địa bàn nhạy cảm. Phối hợp với các cấp, các ngành tuyên truyền, phổ biến giáo dục pháp luật, đấu tranh, phê phán, uốn nắn nhận thức lệch lạc, biểu hiện sai trái trong cán bộ, đoàn viên, thanh niên.

Thứ hai, giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thế hệ trẻ là nhiệm vụ chiến lược, lâu dài, quan trọng, đòi hỏi phải có sự quan tâm, đầu tư thích đáng. Đầu tư cho giáo dục, trong đó có giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thế hệ trẻ là đầu tư cho tương lai của đất nước. Đây là nhiệm vụ của toàn Đảng, của các cấp, các ngành, đoàn thể, gia đình và toàn xã hội; tạo điều kiện tối đa cho thế hệ trẻ học tập, lao động, cống hiến, là lực lượng xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, kế tục xứng đáng sự nghiệp cách mạng của Đảng, của dân tộc.

Thứ ba, xây dựng tổ chức Đoàn các cấp thực sự vững mạnh, toàn diện về chính trị, tư tưởng, tổ chức, mở rộng việc tập hợp, đoàn kết thanh niên, tăng cường giáo dục, bồi dưỡng, giúp đỡ đoàn viên, thanh niên về mọi mặt, nhất là xây dựng niềm tin, lý tưởng cách mạng, mục tiêu, động cơ phấn đấu.

Thứ tư, tiếp tục thực hiện và triển khai tổ chức những phong trào hành động cách mạng có ý nghĩa thiết thực trong thanh niên. Qua các hoạt

động đó, mỗi đoàn viên, thanh niên, mà trước hết là các đồng chí thủ lĩnh đoàn, hội phải ra sức tự tu dưỡng, rèn luyện để không ngừng nâng cao bản lĩnh chính trị, phẩm chất đạo đức, niềm tin và năng lực công tác. Đồng thời cần có sự quan tâm đặc biệt tới công tác giáo dục, phổ biến pháp luật; công tác hỗ trợ thanh niên trong học tập, nghiên cứu khoa học; giáo dục những kỹ năng xã hội, kỹ năng sống cần thiết cho thanh niên.

Tăng cường công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống cho thanh niên trong giai đoạn hiện nay là một trong những yêu cầu quan trọng trong công tác giáo dục thanh niên của Đoàn. Ngoài vai trò nòng cốt của tổ chức Đoàn, cần có sự vào cuộc tích cực, khẩn trương của cả hệ thống chính trị để đảm bảo xây dựng được một lớp thanh niên vừa “hồng”, vừa “chuyên”, đủ sức gánh vác những nhiệm vụ lớn lao của quá trình CNH, HĐH đất nước.

1. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng Toàn tập*. NXB CTQG, H. 2007. T. 52, tr 538-539

2. 4. 5. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Hội nghị lần thứ bảy, Ban Chấp hành Trung ương khóa X*. NXB CTQG, H. 2008, tr. 41-42 37, 38

3. Nguồn: Xem Tổng cục Thống kê: *Kết quả thống kê lao động thanh niên 2011-2014* H. 2014

6. Đảng Cộng sản Việt Nam *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*. NXB CTQG, H. 2011, tr. 50.